

Utbildningsinspektion i Manhemsskolan, grundskola 7-9

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av Manhemsskolan.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	4
Bedömning av verksamheten	5
Bedömning av förutsättningarna	9

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Manhemsskolan den 13-16 september 2005. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga skolförfattningar. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets hemsida www.skolverket.se/inspektion.

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om cirka två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömningar är dels dokument från kommunen och, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Manhemsskolan intervjuades rektorer, ledningsgrupp, elevhälsans personal, elevrådet, företrädare för lärare, övrig personal, elever och föräldrar. Inspektörerna genomförde även ett antal lektionsbesök. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av Manhemsskolan

	Antal elever
Grundskola	442

Manhemsskolan är Kalix kommuns största grundskola med årskurserna 7-9. Den byggdes på sextiotalet för den kommande enhetsskolan. Därför har skolan ett stort antal lokaler som är inte så väl anpassade till dagens behov.

På skolan finns en rektor och två biträdande rektorer på 25 procent vardera som utför klart definierade uppgifter.

Eleverna kommer till Manhemsskolan från skolorna i Sangis, Risön, Vitvattnet, Gammelgården och Näsbyn samt från Centrumskolan och Djuptjärnsskolan. De tre sista skolorna ligger i centralorten. Eleverna från de andra skolorna åker skolskjuts där Sangis ligger längst bort.

Inför detta läsår har skolan gjort helt nya klasser i årskurs 7 där elever från F-6 skolorna blandas. Även arbetslagsorganisationen har ändrats till innevarande år. Nu har skolan årskursvisa arbetslag. På det sättet anser personalen att de skall ha förutsättningar för ett bättre samarbete som bör komma eleverna till godo. Även lärarnas nya arbetsplatser underlättar samarbetet.

Sammanfattande bedömning

Manhemsskolan karaktäriseras av god stämning. Relationerna mellan elever och vuxna är för det mesta mycket bra. Eleverna har i enkäter uttryckt att Manhemsskolan är en trygg skola. Vid inspektionen framkommer inslag av kränkande behandling. Vidare framkommer uppgifter om att många elever har hög frånvaro.

Cirka 60 procent av eleverna får fullständiga betyg våren 2005. Skillnaden mellan flickors och pojkars resultat har flera år varit stora men läsåret 2004/05 utjämnades skillnaderna något till pojkarnas fördel.

Lärarnas kännedom om de nationella målen och kommunikation om lärandet behöver förbättras så att kvaliteten i undervisningen höjs. Ledningsorganisationen med både övergripande och decentraliserat ansvar fungerar väl. Elevvårdsarbetets struktur är genomtänkt och stödjande. Kollegiet är relativt ungt och lärarna har relevanta utbildningar. Vid inspektionen är alla intervjuade överens om att klassrummens utrustning och akustiken i skolan försvårar elevernas lärande.

Detta är den övergripande bedömningen. Enligt inspektörerna finns det ett antal områden som behöver förbättras.

- Skolan behöver fortsätta arbetet med att komma tillrätta med elevers frånvaro.
- Manhemsskolan måste arbeta kraftfullt för att förbättra elevernas kunskapsresultat.
- Resultaten av elevernas måluppfyllelse i de så kallade taktvalen (nivågruppning) bör analyseras.
- Den organisationsförändring som genomförts i syfte att åstadkomma ett bättre samarbete i elevernas utbildning bör utvecklas.
- Elevernas inflytande över undervisningen bör öka.
- Elevernas och personalens kännedom om utbildningen behöver förbättras och förankras i verksamheten.
- Skolan behöver arbeta aktivt för att elever som har rätt till modersmålsundervisning även får sådan.
- Kvalitetsarbetet bör förbättras och uppnådda resultat bör analyseras.
- Elevernas klassrum, utrustning och läromedel bör överlag förbättras.
- Skolans bör säkerställa att all verksamhet/undervisning på temadagar och hemstudiedagar är lärarledd och kopplad till de nationella målen.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Åtgärdsprogram finns inte utarbetade för alla elever som är i behov av särskilda stödåtgärder (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Beslut om undervisning i särskild undervisningsgrupp skall föras med besvärshänvisning (8 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Elevers val erbjuds inte i den omfattning som skolans timplan anger (bilaga 3 skollagen).

Bedömning av resultaten

År	2003		2004		2005	
Kön	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
Andel med fullständiga betyg	74,4 %	68,8 %	74,3 %	62,5 %	60,9 %	58,8 %
Andel utan betyg	1,3 %	2,6 %	2,7 %	0 %	3 %	0 %
Meritvärde	196,0	189,7	208,3	178,3	174,8	171,2
Andel behörig till nationellt program	84,7 %	87,7 %	88,5 %	72,2 %	79,1 %	80,5 %
Andel som nått målen på nationella prov i engelska sammanvägd	95,67 %	91,97 %	97,67 %	87,33 %	84,06 %	87,06 %
Andel som nått målen på nationella prov i matematik	83 %	95 %	81 %	73 %	62,32 %	61,18 %
Andel som nått målen på nationella prov i svenska sammanvägd	95,67 %	91,67 %	97 %	94 %	84,06 %	78,82 %

Inspektörerna har granskat hur skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitten 2.1 och 2.2

Tabell 1. Betygs- och provresultat årskurs 9 vid Manhemsskolan uppdelat efter kön åren 2003-2005.

Statistiken ovan visar att Manhemsskolan i flera år har haft svårigheter att bidra till elevernas kunskapsutveckling så att de uppnått kunskapsmålen. Manhemsskolan har sedan det nya betygssystemet infördes haft en stor andel elever som inte fått fullständiga betyg. För att komma tillrätta med detta har skolan inför läsåret 2002/03 infört så kallade taktval i engelska, matematik och svenska, en form av nivågruppering. Enligt rektorn ledde detta till en tillfällig förbättring av resultaten efter första året. Därefter har resultaten generellt försämrats. Någon närmare analys av resultaten har inte gjorts. Pojkarnas resultat har under ett flertal år varit lägre än flickornas.

I skolans kvalitetsredovisning beskrivs att elevers ogiltiga frånvaro fortfarande är hög. Skolan arbetar numera för att komma till rätta med elevers höga frånvaro. I Manhemsskolans kvalitetsredovisning framgår att 31 av skolans 460 elever har ogiltig frånvaro. Den är enligt redovisningen en av de största orsakerna till att elever inte får godkända betyg. Elevfrånvaron är något lägre i årskurs 7 än i senare årskurser. Skolan arbetar aktivt för att minska den otillåtna frånvaron och resultat har nåtts. Föräldrarna anser att de får bra information från skolan när ungdomarna uteblir från lektioner.

Stämningen i Manhemsskolan beskrivs överlag som god och inspektionen visar att de flesta tycker att skolan är trygg. Nedsättande kommentarer förekommer men inte i någon större utsträckning. I elevkafeterian visar eleverna hänsyn och tolerans gentemot varandra. Eleverna svarar varje år på enkäter som berör deras trivsel och trygghet. I samtalen framkommer att eleverna inte tar dessa enkäter på allvar då de känner en stor enkättrötthet. Arbetssätten motiverar elever i varierande grad beroende på ämne och lärare. Inspektionen visar att många elever visar brist på intresse för undervisningens innehåll.

Rektorn uppger att det har förekommit mobbningsfall vid skolan. Personalen har agerat enligt den handlingsplan mot mobbning och kränkande behandling som finns utarbetad. Personalens tillsyn över eleverna i skolans alla utrymmen varierar och behöver förbättras.

Under hösten 2005 inkommer en anmälan till Skolverket angående mobbning som uppges ha pågått en längre tid i Kalix kommun. Anmälan berör flera skolor, bland andra Manhemsskolan. Ärendet utreds enligt Skolverkets rutiner för enskilda ärenden. Trots att skolan har rutiner för mobbning och kränkande behandling vill inspektörerna poängtera vikten av att skolan ständigt måste arbeta för att motverka, identifiera och kraftfullt hantera kränkande behandling.

Sammanfattning

Inspektörerna bedömer att Manhemsskolans kunskapsresultat måste förbättras. Skolan måste arbeta för att förtydliga målen för undervisningen och elevernas lärande och i högre grad motverka kränkande behandling.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i läroplanen, Lpo 94, och i andra författningar för grundskolan. Inspektörerna bedömer att verksamheten fungerar väl inom de granskade områdena men vill särskilt ta upp följande.

Arbetsmiljö och delaktighet

Det är upp till varje lärare att ge eleverna inflytande i den dagliga undervisningen. Av elevernas undervisningstid används 80-90 minuter i veckan till eget ansvar. Ett medvetet arbete hos personalen för att utveckla elevernas förmåga att ta ansvar för sitt lärande framkommer inte vid inspektionstillfället. Elevernas inflytande handlar exempelvis om när ett visst arbete eller prov skall göras. Inflytande över arbetsmetoder och innehåll i undervisningen förekommer sporadiskt och är lärarberoende. Utvärdering av undervisningen sker sällan. Elever och föräldrar påverkar elevens individuella mål till exempel vid utformningen av åtgärdsprogram och vad som beslutas vid utvecklingssamtal. Kopplingen till de nationella målen saknas ofta.

Samverkansformer finns. Vid inspektionen framkommer att varken annan personal, elev- eller föräldrarepresentanter deltar aktivt i arbetet med arbetsplan eller kvalitetsredovisning. Elevråd och skolråd får arbetsplanen på remiss. Elevrådet önskar få fler tillfällen att samråda med rektorn.

Eleverna skriver loggbok varje vecka. Den läses och kommenteras av mentorn och sedan får föräldrarna ta del av innehållet. Skolan skriver också studiekort i varje ämne där lektionsarbete, läxor/prov, socialt samspel och uppförande bedöms. Utifrån detta formulerar sedan lärarna elevens utvecklingsområden. Studiekorten, liksom ett antal frågor som eleven skall besvara, ligger till grund för utvecklingssamtalen. Vid inspektionen framkommer att graden av inflytande för elever och föräldrar samt det upplevda värdet av samtalen varierar.

Organisation och arbetssätt i undervisningen

I den lokala arbetsplanen för Manhemsskolan finns ett utvecklingsområde som benämns ämnesövergripande arbete. För att underlätta det ämnesövergripande arbetet har skolan inför läsåret 2005/06 organiserat lärarna i årskursvisa arbetslag för att utveckla samarbete. I arbetet med elever i behov av stöd förekommer sällan förändring av arbetssätt. Främst undervisas eleverna enskilt av speciallärare. Inspektörerna finner att undervisningstiden på ett mera medvetet sätt kan utnyttjas som en resurs för att nå utbildningsmålen.

Vid intervjuerna framförs uppgifter om att organiseringen i klasser och taktvalsgrupper begränsar möjligheter till laborationer, ämnesövergripande, undersökande och praktiskt arbete.

Individanpassning, stöd och individuell studieplanering

Från årskurs 8 genomförs taktval i engelska, matematik och svenska. Till grupperna med långsammare studietakt kopplas en speciallärare som ibland undervisar delar av gruppen. Enligt officiell statistik har elevernas resultat på de nationella proven försämrats efter att nivågrupperingen genomfördes.

Manhemsskolans lärare informeras om elevers resultat i årskurs 6 och om elever fått stöd i svenska, matematik och engelska. Ett överlämnandeprogram med både besök och dokumentation har utarbetats.

Skolan har som policy att företrädesvis ge stöd i engelska, matematik och svenska. Stöd ges ofta utanför klassens ram. Enligt kvalitetsredovisningen har skolan en rutin för hur elevers behov tidigt skall identifieras. Enligt kvalitetsredovisningen saknar hälften av eleverna åtgärdsprogram.

Vid några tillfällen under läsåret har eleverna hemstudiedagar. Då arbetar lärarna med att fylla i studiekort för samtliga elever. Korten utgör underlag för utvecklingssamtalen. Samtalen resulterar i att eleverna själva förväntas uppges tre områden som de vill bli bättre på. Inspektörerna finner att kopplingen till de nationella målen och till dokumentation av elevernas kunskapsutveckling är svag.

Ett antal elever får studiehandledning på modersmål. Beslut om anpassad studiegång och om särskild undervisningsgrupp är delegerat till rektor och fattas i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare. Besluten om särskild undervisningsgrupp är skriftliga men inte försedda med besvärshänvisning.

Undervisningen för elever med anpassad studiegång sker i årskurs 9 i ett särskilt studierum och avviker från övrig utbildning i grundskolan. Elever med anpassad studiegång har under en lång tid inte gått i skolan. Ett kortsiktigt mål är att få eleverna att komma till skolan. Därefter avser skolan att göra insatser för att öka utbildningens likvärdighet för de aktuella eleverna. Inspektörerna anser att skolan bör säkerställa att elever med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning inom skolan.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygsättning

Elever och föräldrar skall enligt Manhemsskolans handlingsplan känna till kunskapskraven och betygskriterierna i de olika ämnena. Av intervjuerna framkommer dock att ett fåtal elever känner till vad som krävs för de olika betygsstegen. Enligt inspektörerna kan begränsad kännedom om mål och betygssteg medföra svårigheter för elever att utveckla sin förmåga att själva bedöma sina resultat. Föräldrar i allmänhet anser dock att de får en bra bild av vad eleven kan och vilka svårigheter som finns.

Manhemsskolan har i sin kvalitetsredovisning prioriterat området bedömning och betyg. För att öka likvärdigheten i betygsättningen samarbetar lärarna på skolan kring området. Under förra året startade också ett samarbete mellan lärare i alla grundskolor i kommunen. Som underlag vid betygsättning använder lärarna exempelvis provresultat, lektionsarbete, läxläsning och i förekommande fall även inlämnade arbeten.

Resultaten av nationella ämnesprov och slutbetyg överensstämmer i stort i engelska och svenska men avviker avsevärt i matematik under de tre senaste åren. Skolan följer de formella kraven på betygsättning och förvaring av betygskataloger. Dokumentationen av elevernas kunskapsutveckling varierar vid skolan. Detta leder till svårigheter när skriftliga omdömen ges när eleven inte når upp till målen i ett ämne eller ämnesblock.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

I Manhemsskolans kvalitetsredovisning finns sex prioriterade målområden för 2005. Efter ett inledande gemensamt arbete får arbetslagen själva göra prioriteringar samt följa upp och utvärdera utvecklingsarbetet. Någon analys av uppnådda resultat framkommer inte. I redovisningen finns måluppfyllelse i relation till de nationella målen i engelska, matematik och svenska. Den ger delvis en bild av verksamhetens övriga resultat. Lärarna medverkar i viss utsträckning i arbetet med kvalitetsredovisningen. Skolan har utbildade kvalitetspiloter som tillsammans med rektor har ett särskilt ansvar för kvalitetsarbetet.

Vid inspektionen framkommer att kvalitetsredovisningen, enligt kommunalt beslut, skall lämnas kalenderårsvis medan skolan har en arbetsplan för läsåret. Detta medför att kvalitetsarbetet inte blir en helhet för skolans verksamhet.

Skolledning och intern kommunikation

Ansvarsfördelningen och beslutanderätten inom skolans ledning är ny från hösten 2005. Den är tydlig och känd. Det innebär att personal, elever och föräldrar vet vem de skall vända sig till i olika frågor. Kommunikationen fungerar mellan kommunen, förvaltningen och skolans ledning. Rektorn har ett självständigt ansvar för verksamheten som helhet. Samarbetet med förvaltningen upplevs inte alltid som stödjande.

Rektorn känner oftast till vad som pågår på skolan, delvis genom sin ledningsgrupp. Elevvårdsarbetet tar mycket av rektorns tid. Rektorn konstaterar att tiden för besök i verksamheten är begränsad.

Det finns elever som går i särskild undervisningsgrupp på resursenhetens skola Skutan. Gruppen undervisas av personal från resursenheten. Rektorn på Mannheimsskolan är inte chef för den personalen och uppger sig ha svårigheter att fullfölja sitt ansvar som rektor när det gäller dessa elevers utbildning.

Rektorn har en tydlig ställning bland elever, föräldrar och personal och strävar efter att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Bland personalen varierar medvetenheten om skolans uppdrag. Enligt inspektörerna bör rektorn tydliggöra skolans uppdrag för all personal.

Sammanfattning

Den omorganisation som gjorts ger goda förutsättningar för samarbete kring eleverna. Elever, föräldrar och även personal behöver känna till målen för utbildningen och undervisningen. Enligt inspektörerna kan begränsad kännedom om mål och betygsssteg medföra svårigheter för elever att utveckla sin förmåga att själva bedöma sina resultat. Elevernas inflytande över undervisningssituationen och det egna lärandet behöver förbättras.

Skolan behöver göra en analys av taktvalsorganisationen både vad som gäller resultat och effekter. Dessutom skall skolan fortsätta sitt arbete med att förebygga och åtgärda otillåten frånvaro samt även utveckla den anpassade studiegången mot ökad likvärdighet.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som grundskolan skall erbjuda, information om utbildning; personal samt läromedel, pedagogiska materiel och utrustning. Bestämmelser finns i skollagen.

Tillgång till grundskolans utbildning och information om utbildning

Kalix kommuns lärsplan omfattar fler skoldagar än det minimum som grundskoleförordningen föreskriver. På Manhemsskolan har eleverna tre temadagar vars syfte och koppling till de nationella målen är oklara. En av dessa dagar utför eleverna bärplockning utan medverkan av lärare. Dessutom har eleverna tre hemstudiedagar, då de på egen hand utför uppgifter de fått av lärarna. Några elever väljer att göra uppgifterna på skolan. Inspektörerna vill poängtera kommunens och skolans ansvar för att säkerställa att all verksamhet/undervisning på temadagar och hemstudiedagar är lärarledd och kopplad till de nationella målen. I detta sammanhang är det också viktigt att lyfta fram kommunens tillsynsansvar för eleverna.

Modersmålsundervisning ges i finska och ryska. Skolan gör ingen undersökning av vilka elever som är berättigade till modersmålsundervisning och arbetar inte aktivt för att elever kan välja att läsa modersmål. Alla elever som bedöms ha rätt till undervisning i svenska som andraspråk erbjuds detta. Föräldrarna kontaktas och därefter tas beslut av rektorn.

Manhemsskolan erbjuder språkval i finska, franska, spanska och tyska. Dessutom erbjuds möjligheter att i stället för att modernt språk läsa engelska, svenska, modersmål, svenska som andraspråk, teckenspråk och svenska/engelska. Det sista valet är främst avsett för elever som är i behov av stöd.

Enligt den lokala timplanen har Manhemsskolan 280 minuter per vecka för elevens val i årskurserna 7-9. Av den tiden används 40 minuter till eget ansvar. Denna tid används för läsläsning, fysisk aktivitet och för information. Enligt inspektörerna kan inte denna tid sägas genomföras enligt intentionerna med elevens val. Undervisning inom elevens val skall syfta till att bredda och fördjupa elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Verksamheten skall vara kopplad till en kursplan och eleverna skall ha en reell valmöjlighet.

På skolans hemsida ges information om skolan, arbetssätt och studie- och yrkesvägledning. Av intervjuer framkommer att skolan informerar om de nationella målen. Föräldrarna får även information om undervisningen på föräldramöten, genom elevernas loggböcker och vid utvecklingssamtal. Sedan hösten 2005 har Manhemsskolan ett databaserat kommunikationsprogram mellan skolan och hemmen, School Soft.

Personal

På Manhemsskolan arbetar 43 lärare. Av dessa är en speciallärare. Åren 2004-2005 var antalet lärare per 100 elever 8,2 och är innevarande hösttermin 8,1. Skolan har även två elevassistenter, en fritidsassistent och en person som bland annat ansvarar för elevkafeterian. I skolans elevhälsoteam ingår studie- och yrkesvägledaren som arbetar 75 procent, samt kurator och skolsköterska som arbetar 40 procent vardera vid Manhemsskolan.

Lärarna som svarar för undervisning har relevant utbildning med undantag av ett fåtal klass- och ämneslärare samt de tre specialpedagogerna som är utbildade grundskollärare. Rektorn genomgår statlig rektorsutbildning.

Manhemsskolan genomför ett samarbetsprojekt med arbetsförmedlingen som benämns vuxna i skolan. Dessa personer hjälper till som datastöd, hjälp i elevkafeterian samt utgör extra resurs i klass.

Lärarnas kompetensutveckling har till relativt stor del koppling till utvecklingsområden och resultaten i kvalitetsredovisningen. Dock har kraftiga ekonomiska restriktioner från förvaltningen lett till inköpsstopp en period. Detta resulterade för Manhemsskolan i ett budgetöverskott. En del av dessa medel kunde möjliggöra kompetensutveckling för ett antal lärare vid skolan.

Läromedel, pedagogiska materiel och utrustning

Manhemsskolan är stor och har god tillgång till lokaler. Den stora, vackra entréhallen har en akustik som skapar hög ljudnivå. Elever och personal anser att elevernas uppehållsrum är för litet.

Manhemsskolan har ett stort behov av upprustning av såväl läromedel, tekniska hjälpmedel som inventarier. Lokalerna är rymliga och fräscha men bänkar och bord för elever i årskurserna 7 och 8 är gamla, ibland trasiga och går inte att anpassa till elevernas varierande längd. Skolans matsal är luftig och vacker. Skolbibliotek har vid inspektionen inte någon bemanning vilket begränsar elevernas nyttjande. Skolan är utrustad för elever med funktionshinder. Hörselklassrum finns med anpassad akustik och tekniska hjälpmedel. Manhemsskolan har relativt nya datorer i en datasal. Personalens tillgång till datorer och skrivare är begränsad.

Sammanfattning

Manhemsskolan har överlag goda förutsättningar att nå målen i läroplanerna och kursplanerna. Lärarna som svarar för undervisning har relevant utbildning med undantag av ett fåtal klass- och ämneslärare. Skolan erbjuder dock inte elevens val i den omfattning som timplanen förskriver. Skolans behov av upp-
rustning när det gäller läromedel, teknisk utrustning och inventarier bör ses över.

Datum

Ort

2006-01-24

Umeå

Britta Olsson

Gunhild Larsson